

Universal Declaration of Human Rights - Ga

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, <http://www.unicode.org/udhr>.

JENJEN KPAŊMƆ NI KƆƆ GBƆMƆ ADESA HEGBEI AHE

MLIBOTEMƆ

Akeni aŋƆƆ nƆ ake afɔ gbɔmei adesai fɛe ake mei ni yeƆ egbɔ ke heyeli ko ni anyeŋ ashɔ ye amɛdeŋ, ni nomei ji heyeli, jalesane ke toinjɔle shishifɛi ye je le mli hewɔ le,

Akeni bu ni abuuu, ke asan gbɔmɔ adesai hegbei anɔ ni anaanaa ye shikpɔŋ le etsɔ gbɔmɔ yitson ni eha efɛɔ yiwale nii, ke amrɔ nɛe gbegebelemɔ ake mei foji anine ashe ameshweenii anɔ bɔ ni amɛaanye amewie nɔ ni amesusuɔ ye nɔ ko he, amɛhe nɔ ni amesusuɔ ake eja gbe pe ameye, akanye awo amɛhe gbeyei dɔŋŋ, ni asan akakama amɛ nɔ ko nɔ ko hewɔ le,

Akeni suɔmɔ ni asumɔɔ ake atsɔ gbɛ kroko nɔ ajieɔ yiwale nɔyeli ko hewɔ ni ehiaa ake awo mla ni baafɛ gbɔmɔ adesai hegbei ahe hewɔ le,

Akeni ehe hiaa ake akɛ he aha naanyobɔ ahi maji atɛŋ hewɔ le,

Akeni mei ni yeƆ Jenmaji Ekomefeemɔ Ku le mli le ema amɛhemɔkeyeli ni ameyɔ ye gbɔmɔ adesai mli, ke agbojee ke egbɔyeli ni kɛ hii ke yei atɛŋ nɔ aduatsɔ, ni amɛtswa amɛfai shi hu ake amɛbaabɔ mɔdeŋ koni shihile mli aŋƆƆ fe tsuutsu, ni heyeli ahe shi jogbanŋ taake ato he gbejianɔ ye Jenmaji Ekomefeemɔ Ku le kpaŋmɔ le mli hewɔ le,

Akeni maji ni yeƆ Jenmaji Ekomefeemɔ Ku le mli le ewo shi ake amɛke ku le baafɛe ekome bɔ ni afee ni hie asɔ, ni asan gbɔmɔ adesai hegbei ke heyeli ahe shi hewɔ le,

Akeni shishinumɔ ni aaana ye hegbei ke heyeli nɛe ahe baafɛe nɔ oti ni abaadamɔ nɔ koni shiwoo nɛe aye omanyɛ hewɔ le,

Bele, Agbenɛ

Kpee Wulu le miiha ale

Jenjen Kpaŋmɔ ni kɔɔ Gbɔmɔ Adesai Hegbei Ahe nɛe

Ake mei fɛe ke jenmaji fɛe asusumɔ kpɛa, koni mei anƙroanƙroi ke kui fɛe adamɔ kpaŋmɔ nɛe nɔ amɛbɔ mɔdeŋ amɛtsɔ nitsɔmɔ ke tsɔsemɔ nɔ ye majian ke maji atɛŋ nifeemɔi anɔ amɛha emli hegbei ke heyeli le ahe shi ye je le mli fɛe ye maji ni yeƆ Jenmaji Ekomefeemɔ Ku le mli dɛɛntse, asan ke shikpɔji ni yeƆ ameshishi anɔ bii hu anifeemɔ mli.

Gbejianɔtoo 1

Afɔ gbɔmɔ fɛe gbɔmɔ ye agbojee mli, ke hegbe ko ni damɔ nɛe koome nɔ. Gbɔmei fɛe ye jwɛŋmɔ ke henilee, ni no hewɔ le esa ake amɛhe ahi shi ye nyemi suɔmɔ mli.

Gbejianɔtoo 2

Mɔ fɛe mɔ ye hegbe ake eyeɔ hegbei ni yeƆ kpaŋmɔ nɛe mli le amli nɔmɔ le eko, bɔ ni naatsii ko kwraa be ye jaku mli ni aje, hewolo su ni ahie, nuu loo yoo ni aji, wiemɔ ni awieɔ, jamɔ mli ni ayɔɔ, manɔaneyeli shidaamɔ mli aloo susumɔ ni ayɔɔ ye nɔ ko he, man nɔ ni aje, nii ni ayɔɔ, weku mli ni aje aloo gbɛnaa ko ni ahie hewɔ.

Asan akwe koni akajie niaan bɔ ni ake mɔ ko man ni eje le agbojee miitsu nii ye hegbei nɛe agbefan, keji man le ena heyeli jio, aaje man kroko nɔ aakwe esaji anɔ jio, enako heyeli jio, aloo ehɔ nɔyeli ko shishi fɛ ke fɛ.

Gbejianɔtoo 3

Mɔ fɛɛ mɔ yɛ hegbe ake ehio wala nɛɛ mli, ake ena heyeli, koni akwe ni efee shweshweeshwe hu.

Gbejianɔtoo 4

Esaaa ake ayeɔ mɔ ko nyɔn, aloo ahaa esɔmɔ mɔ ko bɔ ni ejaaa gbe; aahi nyɔnyeli ke gbɔmɔhɔmɔ gbejianɔtoi srɔtoi fɛɛ.

Gbejianɔtoo 5

Esaaa ake ake yiwale nyɔtɔ mɔ ko, aloo ake ehie tsumɔ shikpɔn, aloo afeɔ le anisenii kegbalaa etoi.

Gbejianɔtoo 6

Mlanaa le mɔ fɛɛ mɔ yɛ hegbe ake ake woo haa le ake gbɔmɔ adesa.

Gbejianɔtoo 7

Mlanaa le mei fɛɛ yeɔ egbɔ, ni esa ake akwe koni mɔ fɛɛ mɔ afee shweshweeshwe bɔ ni hieiankwemɔ ko kwraa be mli. Esaaa ake akweɔ hieian yɛ mɔ ko mɔ ko gbefan keji aye le sane ko ni ke kpanjɔmɔ nɛɛ kpɔaa, aloo awo yin koni afee nɔ ko ni kpanjɔmɔ nɛɛ enmɛɛ he gne.

Gbejianɔtoo 8

Mɔ fɛɛ mɔ yɛ hegbe ake ehio koni kojomɔhe ko aye esane eha le bɔ ni hieiankwemɔ be mli, keji aye le toikɔdɔmɔ sane ni teɔ shi eshia kpanjɔmɔ nɛɛ, aloo Man Mlatso le, aloo hegbe ni eyɔ yɛ mlanaa le.

Gbejianɔtoo 9

Esaaa ake amɔ mɔ ko, aloo atsiɔ enaa, aloo atswaa enaneshi tu keji aboteko sane ko ni akeshi le mli jogbanj.

Gbejianɔtoo 10

Mɔ fɛɛ mɔ yɛ hegbe ake keji ena sane ko le, ajinafoi ni ahe be sane le mli akojo le bɔ ni hieiankwemɔ be mli, ni asan amɛbo egbee toi kemɔ shi.

Gbejianɔtoo 11

1. Keji mɔ ko na sane ni sa toigbalamɔ le esaaa ake abuo le fɔ yɛ najian, beja akojo le ye man hie, beian ni aha le hegbe fɛɛ ni sa ake ena kefɔ ehe jogbanj hu.

2. Esaaa ake abuo mɔ ko fɔ ni sa toigbalamɔ keji efee aloo efee nɔ ko yɛ man mlanaa aloo jenmaji atɛn mlanaa, keji beian ni afo sane le afɔ enɔ le awoko nakai mla le. Ni esaaa hu ake toigbalamɔ le naa waa fe bɔ ni mla letsɔ nakai beian le.

Gbejianɔtoo 12

Esaaa ake ake he woɔ mɔ ko teemɔn sane, eweku, eshia, aloo eke mei atɛn shɔramɔ saji amli, ni esaaa ake agbeɔ mɔ ko he guɔ hu. Mɔ fɛɛ mɔ yɛ hegbe ake mla fɔa ehe ye enemei agbefan.

Gbejianɔtoo 13

1. Mɔ fɛɛ mɔ yɛ hegbe ake eyaa he fɛɛ he ni esumɔ, asan ni ehio man fɛɛ man ni esumɔ mli hu.

2. Mɔ fɛɛ mɔ yɛ hegbe ake eshia man ko nɔ, ke le diɛntse eman tete, ni eye hegbe hu ake ekua esɛɛ keyaa eman ekonj.

Gbejianɔtoo 14

1. Mɔ fɛɛ mɔ yɛ hegbe ake eyabaa abo yɛ man kroko nɔ kejo yiwale naa foi.
2. Ake hegbe nɛɛ tsuuu nii keji yiwale nɛɛ ejɛɛ efɔnfeemɔ ni kɔɔ manɔaneyeli he, aloo eje nifeemɔ ko ni ke Jenmaji Ekomefeemɔ Ku le yinto ke gbejianɔto le kpɔaa.

Gbejianɔto 15

1. Mɔ fɛɛ mɔ yɛ hegbe ake ana le ake man ko nɔ nyo.
2. Esaaa ake ahaa mɔ ko nmeɔ manɔnyo hegbe ni eyɔɔ bɔ ni mla enmɛɛ gbe, aloo aaatsi enaa koni ekanye etsake ejiakuman.

Gbejianɔto 16

1. Esaaa ake hewolo su, loo man nɔ ni aje, loo jamɔ mli ni ayɔɔ tsɔ hii ke yei ni eshe gbɔla gbe ake amekabote gbɔlashihile mli kɛwo shwiei. Amɛbotoko gbɔlashihile mli jio, amɛbote gbɔlashihile mli jio, amɛfo gbɔlashihile mli jio, esa ake ana amɛ ake amɛyɛɔ egbɔ.
2. Ja mei enyɔ nɛɛ ekpele nɔ dani amɛbaanye amɛbote gbɔlashihile mli.
3. Weku ji man shikwɛe, ni ehiaa ake abaa yi.

Gbejianɔto 17

1. Mɔ fɛɛ mɔ yɛ hegbe ake enaa le dientse enii, aloo eke mɔ kroko fɛɛ ekome kenaa nii.
2. Esaaa ake ashɔɔ mɔ dientse nii ni eyɔɔ yɛ edɛn bɔ ni mla enmɛɛ gbe.

Gbejianɔto 18

Mɔ fɛɛ mɔ yɛ hegbe ake ekɔɔ le dientse eyin yɛ susumɔ ko he, ni eke ehe woɔ jamɔ fɛɛ jamɔ ni esumɔ mli. Hegbe nɛɛ nmeɔ le gbe hu koni etsake ejamɔ loo ehemɔkeyeli, ke hegbe ake le ekome too, aloo eke mei krokomei afee ekome kɛha mei anu ejamɔ le he yɛ nitsumɔ, nifeemɔ ke kusumfeemɔ mli yɛ manjaana loo teemɔn.

Gbejianɔto 19

Mɔ fɛɛ mɔ yɛ hegbe ake esusɔ nɔ ko he bɔ ni esumɔ, ni ehiaa aleɔ hu. Hegbe nɛɛ nmeɔ le gbe hu koni ekanme mɔ kroko gbe ni eetsake ejwenmɔ; ni ebaanye etsɔ gbe fɛɛ gbe nɔ etao, aloo enine ashe, aloo eha ale sane ko loo susumɔ ko keje man fɛɛ man nɔ, bɔ ni ake husu tsuuu nii.

Gbejianɔto 20

1. Mɔ fɛɛ mɔ yɛ hegbe ake eke ehe bɔɔ ku aloo henaabuamɔ ko ni atse koni afee nɔ ko yɛ toinjɔle mli.
2. Esaaa ake anyɛɔ mɔ ko nɔ koni eke ehe abɔ ku ko.

Gbejianɔto 21

1. Mɔ fɛɛ mɔ yɛ hegbe ake le dientse efataa mei krokomei ahe kekuraa eman, aloo etsɔ oshikifɔɔ nɔ ekɔɔ mɔ kroko koni edamɔ enaa.
2. Mɔ fɛɛ mɔ yɛ hegbe ake eyɛɔ nibii ni man keyɛɔ ebuaa manbii le mli nɔɔmɔ le eko.
3. Manbii asuɔmɔnaa nii nɔ abaadamɔ akura man le, ni abaatsɔ oshiki kɔnɔn ni ato be ni akɛfɔɔ, ni asan mei fɛɛ fɔɔ yɛ teemɔn, aloo gbe kroko ni shishiumɔ be mli nɔ ale amɛsuɔmɔnaa nii nɛɛ.

Gbejianɔto 22

Maɲɲo fɛɛ maɲɲo yɛ hegbe ake maɲ akwe koni efɛe shweshweeshwe, ni esa ake ena hegbe koni ana le hu egbojee kewula shi. Ene feemɔ bbaje maɲ le mɔdenɔɔ ke maji atɛɲ ekomefeemɔ mli, ke bɔ ni maɲ fɛɛ maɲ gbejianɔtoɔ ke ejwetri shidaamɔ yɔɔ ha; ni nakai nɔɲɲ hu shika heɲaatsɔɔ, shāramɔ ke kusum hegbei ni maɲɲo aaama le baaye ebua koni ake woo aha mɔ fɛɛ mɔ.

Gbejianɔtoɔ 23

1. Mɔ fɛɛ mɔ yɛ hegbe ake etsuɔ nii, ake etsuɔ nɔ ni le diɛɲtse esumɔɔ, ni ake le aye jalɛgbe yɛ nitsumɔ le mli, ni akwe koni enitsumɔ akaje edɛɲ hu.
2. Esa ake mei ni tsuɔ nitsumɔ kome ana nyɔmɔwoo kome bɔ ni hieɲɲkwemɔ be mli.
3. Esa ake awoɔ nitsubɔ fɛɛ nitsubɔ nyɔmɔ ni sa enitsumɔ le, koni eke eɲa ke ebii aye nii bɔ ni baashe amɛnaa; ni keji eeɛhia le, atɔɔ yelikebuamɔ gbe ko nɔ afɛe he eko aha amɛ.
4. Mɔ fɛɛ mɔ yɛ hegbe ake etseɔ, aloo eke ehe dɔmɔɔ nitsubɔi aku ko koni eketao esaji anaa.

Gbejianɔtoɔ 24

Mɔ fɛɛ mɔ yɛ hegbe ake ejɔɔ ehe, ni ejieɔ ehietserɛ hu; ni nakai nɔɲɲ hu esa ake atɔɔ ɲmeletswai abɔ ni esa ake aketsu nii, koni awo le nyɔmɔ hu beɲɲ ni eejɔɔ ehe.

Gbejianɔtoɔ 25

1. Mɔ fɛɛ mɔ yɛ hegbe ake ehio shi jogbanɲ bɔ ni eeena niyenii, hehaanɔ, wɔɔhe, tsamɔ, ke shihileɲ nibii ni ahe hiaa, koni le ke ebii fɛɛ ana gbɔmɔtsɔɲ hewale, ni agbene hu aye abua le keji enitsumɔ ɲmɛ le, aloo enaaa hetsele, aloo eje kpa, aloo etsɔ okulafo, aloo egbɔ, aloo gbe ko nɔ le elee bɔ ni eeɛɛ ena edaan ɲmaa.
2. Awomei ke gbekeɛbii ehia kwemɔ ke yelikebuamɔ kredɛɛ ko. Esa ake ana bi fɛɛ bi yɛ ɲele kome nɔ, bɔ ni akweɛ keji kpeemɔ yoo bi loo hemɔ bi ni.

Gbejianɔtoɔ 26

1. Mɔ fɛɛ mɔ yɛ hegbe ake ena skul tsɔsemɔ. Esaaa ake awoɔ nyɔmɔ ko yɛ tsɔsemɔ nɛɛ he, titri le shishijee nɔ le. Esa ake anyɛ mɔ fɛɛ mɔ nɔ, ni ke hooɔ kwraa le egbe shishijee skul naa. Agbele ɲaa ke ninenaa nikasemɔhei bɔ ni mɔ fɛɛ mɔ baana mli gbe, ni nakai nɔɲɲ hu mei fɛɛ baana nikasemɔhe wulu mli gbe, shi ene baadamɔ mɔdenɔɔ nɔ.
2. Tsɔsemɔ mli le esa ake akwe koni ayɔse nilee ni yɔɔ gbɔmɔ adesa mli kewula shi kejie agbojee ni yɔɔ emli le kpo, bɔ ni baaha hie asɔ gbɔmɔ ke eheveli. Ene baaha niiashishinumɔ ke tsuishitoo ke naanyobɔɔ ahi maji atɛɲ, nakai nɔɲɲ hu ji hewolo su ke jamɔ; ni ebaaye ebua Jenmajɔ Ekomefeemɔ Ku le yɛ toinɲole gbefan hu.
3. Fɔlɔi yɛ gbenaɔ kredɛɛ ko ake amɛ diɛɲtse amɛbaatsɔɔ tsɔsemɔ ni esa ake amɛbii ana yɛ skul.

Gbejianɔtoɔ 27

1. Mɔ fɛɛ mɔ yɛ hegbe ake eke ehe wɔɔ he ni eyɔɔ le kusumfeemɔi ke ɲaa nifeemɔi amli, ni eye gbefan yɛ sɛɛnamɔ ni yɔɔ jɛɲshikpamɔ nifeemɔi amli hu.
2. Mɔ fɛɛ mɔ yɛ hegbe ake ekwe koni mɔ ko akaju shi eye niiashikpamɔ, niɲmaa, lalasɔɔ ke niteɲmɔ ko ni le diɛɲtse efɛe le mli nii.

Gbejianɔtoɔ 28

Mɔ fɛɛ mɔ yɛ hegbe ake ehio shāramɔ ke maji atɛɲ gbejianɔtoɔ ko mli: he ni ake hegbei ni yɔɔ kpanɲmɔ nɛɛ mli le tsuɔ nii kewulaa shi yɛ.

Gbejianɔtoɔ 29

1. Mɔ fɛɛ mɔ yɛ gbenaɔ nitsumɔ ko ha akutso mli ni eyɔɔ le: he pɛ ni eeeye ehe, koni ena tsɔsemɔ ni yɛɔ emuu kewulaa shi yɛ.

2. Mɔ fɛɛ mɔ hegbe ke eheyeli asɛɛtiumɔ mli le nɔ pe ni tsɔ pe ni tsɔ le gbe ji mlai ni awo bɔ ni afee ni ake bule ni sa aha mɔ kroko hegbei ke eheyeli, koni ahi shi ye hiesɔle ke toinjɔle mli.

3. Gbe ko be ake hegbe ke heyeli nɛɛ asɛɛtiumɔ mli le ate shi ashi yinto ke otii ni jwere Jenmaji Ekomefeemɔ Ku le hie le.

Gbejianɔtoo 30

Esaaa ake atsɔɔ kpanmɔ nɛɛ shishi ye gbe ko nɔ ake man ko, loo ku ko, loo mɔ ko ye hegbe ko ake efɛɔ nɔ ko ni baanye efite hewale ni yɔɔ hegbei nɛɛ asɛɛ.
